

A FIVÉSZ másfél évtizede

Fiatal szociológusok műhelye a Faludi Ferenc Akadémián¹

„A FIVÉSZ-t mintegy 20-25 fiatal értelmiségi, elsősorban szociológusok alkotják, akik 1999 óta havi rendszerességgel találkoznak, és közösen dolgoznak fel témákat, mindenekelőtt a vallásosság, az értékrendi különbözőségek tárgyában. Mindez tanulmányi hétvégékkel egészül ki, melyeken meghívott előadók gazdagítják a programot. Fontos megismerni, mi vezérli a fiatal nemzedékek közéleti és politikai aktivitását, hogyan lehet őket minél tevékenyebb szerepvállalásra ösztönözni, hiszen e nélkül sem közösségről, sem demokráciáról nem beszélhetünk.” – olvasható a Faludi Ferenc Akadémia honlapján a FIVÉSZ-ről, azaz a Fiatal Vallás- és Értékszociológusok Köréről.

A lassan másfél évtizede működő műhely sokáig a vallásosság és az értékek iránt érdeklődő fiatal hallgatók és kutatók egyetlen, meghatározó fóruma volt, egy olyan műhely, amely sokak pályafutására volt hatással.

Tanulmányunkban a FIVÉSZ találkozóinak részletesebb bemutatására vállalkozunk. A FIVÉSZ rendezvényeinek, előadóinak, a feldolgozott témáknak az ismertetése révén szeretnénk rávilágítani az itt zajló munkára, érzékeltetni, megragadni ennek a műhelynek a jelentőségét. Az itt közölt tények, adatok forrása részben a Faludi Ferenc Akadémia és Gereben Ferenc FIVÉSZ-re vonatkozó adatbázisa², részben – mivel a FIVÉSZ alakulásától kezdve figyelemmel kísérhettük az eseményeket – saját személyes élményeink.

(Az alakulás körülményei) A FIVÉSZ alakuló ülése 1999. február 25-én volt. Létrejöttének kezdeményezője Szigeti Szabolcs, aki ekkor civilként dolgozott az újraindult magyarországi jezsuita rendtartományban. Az ő ötlete volt, hogy a rend támogatásával, a Faludi Ferenc Akadémia égisze alatt jöjjön létre egy olyan műhely, amely lehetőséget ad a vallással tudományosan foglalkozó, vagy ez iránt érdeklődő fiatal szociológusok számára a rendszeres találkozásra, eszmecserére. A Faludi Akadémián már nem volt ismeretlen ez a forma, hiszen 1996 óta működött hasonló koncepció alapján sikeresen az ún. EU-műhely.

Szigeti Szabolcs javaslata volt az is, hogy legyen egy idősebb, tapasztaltabb vezetője a csoportnak, valamint egy fiatalabb „titkára”, aki a szervező munkában segíti. Idősebb, tapasztaltabb vezetőnek Gereben Ferencet választották, aki akkoriban a Pázmány Péter Katolikus Egyetem bölcsészkarán (PPKE-BTK) kívül a jezsuiták Kerkai Jenő Egyházzociológiai Intézetében is dolgozott, és örömmel mondott igent a felkérésre. A titkár pedig Rosta Gergely lett, akit Szabolcs még az 1990-es évek elején, a Közgazdaságtudományi Egyetem katolikus csoportjában ismert meg. Az ismert jezsuita vallásszociológus, András Imre, a Kerkai Intézet alapítója is támogatta az ötletet, jelen volt a FIVÉSZ megszületésénél, és többször részt vett a Sodrás utcai alkalmakon.

A FIVÉSZ alapító tagjai, azaz akik az első alkalmakon részt vettek, alapvetően két körből rekrutálódtak. Az egyik a valamilyen vallási témából akkoriban doktoráló fiatal szociológusok csoportja³, a másik kör pedig a Gereben Ferenc és Bögre Zsuzsa által a PPKE-n tanított felsőbb éves szociológus hallgatók köre⁴. Akkoriban kisebb létszámú évfolyamokon folyt még a szociológia oktatása

Piliscsabán, de a következő években, a Pázmány szociológia szak fokozatos kiépülésével párhuzamosan a pázmányos hallgatók is egyre nagyobb teret kaptak a FIVÉSZ-ben.

(Találkozások száma, típusa) Az alakuló üléstől 2012 decemberéig eltelt közel tizennégy év alatt összesen 140 FIVÉSZ-hez köthető találkozóra került sor. Ebből 103 szokásos hétfői alkalom volt, ahol rendszerint egy-egy témát jártak körül az előadó(k) segítségével. A helyszín kezdetben a jezsuiták Sodrás utcai rendháza volt, 2003-tól pedig a Horánszky utca, a mai Párbeszéd Háza lett.

A *rendszeres alkalmak* formátuma a kezdetektől fogva alig változott. Havonta valamelyik hétfőn egy, általában 50-60 perces, vagy esetenként kettő (nagy ritkán három) rövidebb előadás hangzik el, amely témájában többé-kevésbé kapcsolódik a FIVÉSZ célkitűzéseire. A vallás mint téma nem kritérium, de – mint azt később adatok által alátámasztva is látni fogjuk – az előadások jelentős részénél szerepet kapott. Ugyanakkor a kör nevében az értékszociológia azt is kifejezi, hogy a FIVÉSZ eleve mindig is egy, a vallásnál jóval tágabb témaspektrumot célzott meg⁵. A FIVÉSZ-es alkalmak általában kb. 2 óra hosszan tartanak, ebből az előadás időtartama kb. 40 perc, de legfeljebb 1 óra, a többi időt pedig a megvitatás teszi ki. Tehát egy hagyományos konferenciaelőadás szokásos 20 percénél bővebben lehet kifejtetni a mondandót, a vitáról nem is beszélve.

Az előadók egyfelől a FIVÉSZ tagjai körül kerülnek ki, akik ezáltal vitába bocsáthatják azt az anyagot, amin aktuálisan dolgoznak, vagy dolgoztak. Ily módon a FIVÉSZ egy támogató, inspiráló szakmai közeget ad tagjainak. Másfelől gyakran előfordul az is, hogy egy-egy témát annak kiemelkedő hazai képviselőjével vitatnak meg, így a FIVÉSZ lehetőséget ad arra is, hogy a tagok az adott területen kibővíthessék tudásukat, új perspektívákat kaphassanak.

A FIVÉSZ-tagok előadásainak nagyobb része valamilyen konkrét projekthez kapcsolódik. Ezek tipikusan: szakdolgozat, doktori disszertáció, OTDK-dolgozat, illetve a Kerkai Intézetben folyamatban lévő valamilyen konkrét kutatás. Előfordul az eredmények „utólagos” ismertetése, azaz egy már kész dolgozat bemutatása (többnyire szakdolgozatok esetében), de legalább ilyen gyakori az épp készülő munkák bemutatása, azaz ahol a műhelyvita tanácsokat nyújthat a továbblépéshez. Főként az OTDK-dolgozatok esetében beszélhetünk erről, ahol a FIVÉSZ az országos megmérettetésre készülő pázmányos hallgatók „gyakorló terepe” lett, de többször sor került készülő disszertációk megvitatására is.

A *félév- és évzáró alkalmak* egy speciális, testközelibb találkozást jelentenek, melyekben nagyobb hangsúlyt kap a közösségiség. Kezdetben ezek az alkalmak is a rendszeres hétfői találkozások színhelyén, a Sodrás utcában voltak. Később a decemberi félévzáró alkalmak („előkarácsonyok”) többnyire Gereben Ferenc lakásán, az évzáró alkalmak pedig Nagymaroson (Gereben Ferencék nyaralójában, 2001–2009), majd Érden (Török Balázséknál, 2010–2011) zajlottak. Már a helyszín is személyesebbé teszi ezeket a találkozókat. Ezeken az alkalmakon is lehetnek előadások, de azok mellett gyakoriak a tagok élménybeszámolói külföldi ösztöndíjakról, utazásokról. Ezek az alkalmak nem kevésbé fontosak a szokásos hétfői alkalmaknál, mert látókört szélesítenek, kultúrát formálnak, közösséget építenek. Az évek során összesen 26 ilyen találkozóra került sor.

A találkozók harmadik típusát a 2000 és 2006 között szervezett öt *tanulmányi hétvége* jelentette, amelyeknek a dobogókői Manréza, és Tihanyban a bencés apát-ság vendégháza adott helyet. Ezeken a hétvégéken jellemzően egy adott témakör köré fűzve kerültek meghívásra az előadók, akik többsége nem FIVÉSZ-tag, ha-

nem a szakterület elismert tudósa volt. A szakmai elmélyülésen túl ezek a hétfégi programok is elősegítették a FIVÉSZ valódi közösséggé formálódását.

Az idők folyamán *három konferenciát* is rendezett a Faludi Akadémia a FIVÉSZ-hez kapcsolódóan: 2002-ben Ifjúság és vallásosság, ifjúsági értékrend; 2006-ban Vallásosság és kultúra; 2009-ben Az Európai Értékrendvizsgálat eredményei témakörben. Ezekon kívül a FIVÉSZ-tagok számára egy „próba-konferenciát” (szárnypróbálgatásra lehetőséget adó belső konferenciát) is szerveztek 2000 márciusában Dobogókőn, ahol a Kerkai Intézet ökumené-kutatásáról, a szerzetesség-vizsgálatokról és a megtérés-történetekről volt szó.

A FIVÉSZ-alkalmak típusait az alábbi táblázatban foglaltuk össze. A hétfői műhelyek kezdetben tanulmányi hétfvégekkel, manapság inkább tanulmányi napokkal egészülnek ki, amelyek egy más jellegű találkozásra adnak lehetőséget. Az évek során megrendezésre kerülő konferenciák lehetőséget nyújtottak a FIVÉSZ tagjainak egy szélesebb plénum előtt való bemutatkozásra és a szakma kiválóságaival való találkozásra.

1. táblázat: A FIVÉSZ-találkozók típusai (1999. február – 2012. december)

Találkozó típusa	Találkozók száma	
Szokásos műhely (hétfői alkalom)	103	(73,6%)
(Fél)évvizáró/évvadnyitó alkalom / tanulmányi nap	26	(18,6%)
Tanulmányi hétfvége	5	(3,6%)
Konferencia	4	(2,8%)
Előadások a PPKE-n	2	(1,4%)
Összesen	140	(100%)

(*Szakterületek és témák*) A Faludi Akadémia és Gereben Ferenc FIVÉSZ-ről szóló adatbázisában összesen 133 tudományos előadás szerepel konkrét előadóval és címmel és témával. (Tehát jelen esetben nem foglalkozunk a külföldi élménybeszámolókkal.) Ezek az előadások nagy többségükben a rendezett hétfői alkalmakkor hangzottak el. A vizsgálatunk nem teljes körű, mert az adatbázisban nem szerepel a konferenciákon és a szakmai hétfvégeken elhangzott előadások egy részének konkrét témája (csak a rendezvény átfogó témaköre), de talán így is képet alkothatunk arról, milyen szakterületek, témakörök köré szerveződtek a FIVÉSZ-alkalmak.

Az előadások közül voltak, amelyek egyszerre több *tudományágot, szakterületet* érintettek (lásd a 2. táblázatot). A tudományágak közül a szociológia dominál, az előadások nagy része (83%-a) sorolható ide. A szociológián kívül még a történettudomány súlya számottevő, az előadások egytizede ehhez a tudományághoz (is) tartozik⁶. A többi tudományág jelenléte, bár számban elenyésző, színesítette a programot, ilyenek a pszichológiai, hittudományi vagy vallásföldrajzi előadások.

A szociológián belül a vallásszociológiai tárgyú előadások voltak túlsúlyban, de jelentős súlyt kapott még ezen kívül az ifjúságszociológia (nem véletlen volt a korábban említett félreértés a FIVÉSZ nevével kapcsolatban), a művelődésszociológia és oktatáskutatás, a társadalmi rétegek vizsgálata és az értéksszociológia is.

2. táblázat: Az elhangzott előadások tudományágak és szakterületek szerinti besorolásban

Tudományág	Szakterület	Előadások száma
Szociológia (111)	Vallásszociológia	56
	Művelődésszociológia, oktatáskutatás	22
	Ifjúságszociológia	21
	Társadalmi rétegek (kisebbségek)	17
	Értékszociológia	16
	Politikai szociológia	10
	Kutatásmódszertan	7
	Egyéb	12
Történettudomány (13)		13
Pszichológia (7)		7
Hittudomány (1)		1
Vallásföldrajz (1)		1

Ha az egyes előadásokhoz tematikájuk alapján kulcsszavakat rendelünk, láthatjuk, mely területek milyen súllyal jelentek meg az idők folyamán. Így még jobban láthatóvá válik a feldolgozott *témák* sokszínűsége (lásd a harmadik táblázatot).

3. táblázat: A FIVÉSZ-előadások témái

Téma	Előfordulás gyakorisága
Vallásosság	50
Társadalmi csoportok, közösségek (ebből: kisebbségek)	35 (12)
Ifjúság	25
Egyházak, felekezetek	20
Értékek, attitűdök	19
Kultúra	18
Történelmi események, időszakok	16
Életút, karrier	15
Politika, közélet	12
Oktatás	12
Identitás	11
Életmód, egészség	9
Társadalmi integráció	8
Társadalmi helyzet	5
Globalizáció	2
Generációk	2

Megvizsgálva a témák gyakorisági sorrendjét, látható, hogy a vallásossággal kapcsolatos, ahhoz köthető kérdések igen nagy súllyal szerepelnek a többi kérdéskörhöz képest, ami egy vallásszociológiát előtérbe helyező műhelynél nem meglepő. A szakterületek sorrendje ugyanígy előre vetíti az ifjúság, az értékek és attitűdök, a kultúra és oktatás témaköreinek fontosságát. Ugyanakkor a témákat áttekintve az is látható, hogy a FIVÉSZ-ben hangsúlyos

a közösségiség és közéletiség, hiszen gyakran megjelennek a különböző társadalmi csoportokhoz, a történelmi múlthoz, a politikához, közélethez és az identitáshoz kapcsolódó kérdések⁷. Itt az adatok szintjén is kimutatható, hogy a FIVÉSZ közösségében valóban nem csupán információk cserélnek gazdát: egy kultúra, szemléletmód épül. Itt válik érthetővé a bevezetőben idézett ismertető második része: „Fontos megismerni, mi vezérli a fiatal nemzedékek közéleti és politikai aktivitását, hogyan lehet őket minél tevékenyebb szerepvállalásra ösztönözni, hiszen e nélkül sem közösségről, sem demokráciáról nem beszélhetünk.”

Az említett kultúra és szemléletmód részben informálódást jelent, tájékozottságot a társadalmi kérdésekben, részben pedig egy olyan kultúrát, amely konkrétan megmutatkozik az egyes alkalmakon, s fokozatosan a tagok sajátjává válik. Megítélésünk szerint egészen egyedülálló a légkör: a másik véleménye iránt való élénk érdeklődés és tolerancia, fejlett vitakultúra jellemzi a találkozókat. Ennek a légkörnek pedig van egy letéteményese, ennek a kultúrának egy hiteles képviselője, Gereben Ferenc, aki vérbeli tanárként vezeti ezt a kört, szívén viseli a tagok fejlődését és az életútját is.

Újra szeretnénk hangsúlyozni, hogy a FIVÉSZ támogató közösségként is működik. Ez a támogatás egyfelől szakmai jellegű, és részben azáltal érvényesül, hogy a tagok megosztják egymással a munkáikat, részben pedig azáltal, hogy egy-egy terület kiváló hazai képviselőjével dolgoznak fel egy-egy témát. Másfelől a FIVÉSZ közösségi kultúrája révén erősíti a hivatástudatot és a szakmai identitást. Ebben fontos szerepet kapnak azok az alkalmak is, amikor az egyes tagok különböző (jellemzően külföldi ösztöndíjasként átélt) élményeiket osztják meg egymással. Itt említjük meg a műhelyvezetőnek a tagság „intergenerációs” jellegére való törekvését (ami a meghívólevelekben is visszatérően megjelent), vagyis annak szorgalmazását, hogy a még tanuló fiatalok mellett képviselve legyen a frissdiplomások és a doktoranduszok, sőt a doktorok rétege is. Ez bátoríthatta a legfiatalabbakat szakmai jövőképük formálásában, és elősegíthette a különböző életvilágú csoportok tapasztalatcseréjét, szolidaritásuk erősítését.

(Az előadókról) A nyilvántartásokból és jegyzetekből kiolvashatóan 125 fő adott elő az évek során a FIVÉSZ-ben, beleértve a konferenciákat és tanulmányi hétfvégeket is. Ez ennél jóval több előadást jelent, mert az előadók egy jó része nem csak egyszer szerepelt az alapítás óta eltelt csaknem tizennégy év alatt.

Az előadók valamivel több mint fele, 68 fő FIVÉSZ-tagnak is tekinthető. Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy nehéz megmondani, mennyire pontos ez az adat, mivel nincs formális tagsága a körnek. Így azokat tekintettük tagnak, akik legalább egy időszakban rendszeresen eljártak az alkalmakra. A nem FIVÉSZ-es előadók jó része nem a hagyományos hétfői alkalmakon szerepelt, hanem a konferenciákon, tanulmányi hétfvégeken, de előbbire is volt számos példa.

Az előadók majdnem pontosan fele, 65 fő (52%) tudományos fokozattal rendelkező vagy doktorandusz volt. Ebből 22 doktor, 30 doktorandusz, 13 fő pedig FIVÉSZ-tagként doktorált az idők folyamán. Ezek az adatok is alátámasztják, hogy a FIVÉSZ egyik fő feladata fórumot nyújtani a tudományos pályájuk kezdetén álló fiatalok számára.

A külső szemlélő számára néha úgy tűnhet, mintha a FIVÉSZ tulajdonképpen a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Szociológia Intézetének egy, a jezsuitákhoz kihelyezett műhelye volna. Ez természetesen nem igaz, hiszen a programok mindenki számára nyitottak, és a Faludi Akadémia, illetve a Párbeszéd Háza rendszeresen meg is hirdeti az alkalmakat. Ugyanakkor a témaválasztásból fakadóan, valamint a vezetők személye révén valóban úgy alakult, hogy a FIVÉSZ „törzsgárdájának” jó része a Pázmányról jött. Gereben Ferenc tanár úr a kezdetektől fogva a szívén viseli, hogy az általa érdeklődőnek tartott hallgatókat személyesen is megszólítsa, elhívja a hétfői alkalmakra. Ebben szerepet játszik az is, hogy idővel

kimondott célja lett a körnek a tehetséggondozás elősegítése is azáltal, hogy az Országos Tudományos Diákköri Konferenciára, azaz az OTDK-ra készülő pázmányos szociológus hallgatók – függetlenül attól, hogy témájuk mennyire illeszkedik a FIVÉSZ profiljába – lehetőséget kapnak arra, hogy leendő előadásukat ebben a körben is bemutathassák.

A 125 előadó közül 70-en (56%) pázmányos diákok voltak, 21-en pedig oktatói a PPKE Szociológia Intézetének, míg 43-an (34%) sem hallgatóként, sem oktatóként – tudomásunk szerint – nem álltak kapcsolatban a PPKE-vel. A három szám összege meghaladja a 125-öt, ami annak tulajdonítható, hogy a FIVÉSZ-ben megfordult PPKE-s oktatók egy része (9-en) korábban hallgatója is volt az egyetemnek, s ők többnyire mindkét minőségükben megfordultak a FIVÉSZ-ben.

Mint már említettük, a FIVÉSZ köreiben gyakran adtak elő egy-egy szakterület kiváló képviselői is. Ezek közül az alkalmak közül is kiemelkednek a „Nagy öregek program” találkozóin, ahol a FIVÉSZ tagjai olyan szaktekintélyekkel ismerkedhettek meg, hallgathatták előadásukat, vagy beszélgethettek pályafutásukról és munkásságukról, akik egymással valószínűleg nem mindenben értettek volna egyet, de szakterületüknek vitathatatlanul értékes és színes egyéniségei (voltak). Tekintsünk bele alfabetikus névsorukba: Falussy Béla, Gábor Kálmán, Jelenits István, Kamarás István, Kapitány Ágnes és Gábor, Kopp Mária, Kósa László, Kovács István (történész, polonista), Kozma Tamás, Nagy Attila (olvasáskutató), Nagy J. Endre, Nemeshegyi Péter, valamint több alkalommal is: Tomka Miklós.

(A résztvevők számáról) A normál hétfői alkalmakon átlagosan 15, a félélvzáró/évvzáró tanulmányi napokon 16, a szakmai hétvégéken 18 fő vett részt. Tehát általában egy 10-20 fős társaság vesz részt egy-egy alkalmon. Ez a létszám, miként a honlapon is szerepel, egy adott időszakban egy nagyobb körből, körülbelül 20-25 főből verbuválódik.

Az évek folyamán a résztvevők köre fokozatosan átalakult, voltak, akik jöttek, mások élethelyzetüknél fogva kevesebbszer jutottak el, elmaradtak. Így a FIVÉSZ köre folyamatosan bővül. *Becslésünk szerint ma 100-120 főre tehető azok száma, akik valaha megfordultak a FIVÉSZ rendszeres alkalmain, ebből kb. 70-80 fő, akik egy-egy időszakban rendszeresen jártak, így „FIVÉSZ-esnek” tekinthetők.*

A FIVÉSZ-hez köthető konferenciákon 50-80 fő vett részt, átlagosan 63 fő⁸.

(A FIVÉSZ hatásáról) A fenti adatokkal számszerűen kívántuk alátámasztani, hogy a FIVÉSZ egy változó összetételű, de hasonló érdeklődésű szakmai kör számára lassan 15 éve egy fontos szakmai fórum. Ugyanakkor a számok önmagukban kevesek ahhoz, hogy megítélhessük a FIVÉSZ hatását. A tagok szakmai elkötelezettségét és mindazt számításba véve, amit magukkal visznek, a felsorolt számokon mindenképp túlmutató jelentőségű műhelyről van szó. Akik akár csak egy ideig is rendszeresen jártak, azok számára ez a műhely mindenképp szemléletet, tudást, és általában: életet formáló tényező.

Ha a FIVÉSZ hatását vizsgáljuk, meg kell említenünk még azokat a tanulmányköteteket, amelyek a FIVÉSZ-hez köthetők valamilyen formában.

Három kifejezetten FIVÉSZ-es kötet a Faludi Ferenc Akadémia gondozásában jelent meg: *Ifjúság – Értékrend – Vallás* – szerk.: Rosta Gergely (2003); *Vallásosság és kultúra* – szerk.: Gereben Ferenc (2009); a közelmúltban pedig: *„Fogom a kezét és együtt emelkedünk!” Tanulmányok és interjúk a romaintegrációról* – szerk.: Gereben Ferenc és Lukács Ágnes (2013). Ezenek kívül két olyan kötetet kell megemlítenünk, amelyek több FIVÉSZ-tag közreműködésével jöttek létre: a Gereben Ferenc 65. születésnapja alkalmából, a PPKE gondozásában megjelent tanulmánykötetet (*Ami rejtve van s ami látható* – szerk.: Császár Melinda és Rosta Gergely (2008)), és a jezsuiták által az Európai

Értékrend Vizsgálatról kiadott kötetet (*Mit értékelnek a magyarok?* – szerk.: Rosta Gergely és Tomka Miklós (2010)).

Ezekon felül – a Faludi Ferenc Akadémia honlapja szerint – mintegy 60 olyan folyóiratcikkről, illetve kötetben megjelent tanulmányról tudunk, amelyek az utóbbi öt-hat évben FIVÉSZ-en elhangzott előadások nyomán születtek. (Ezek jelentős részét Gereben tanár úr juttatta el egy-egy FIVÉSZ-es előadástól a nyomtatásban történő megjelenésig.) A lista megtekinthető ezen tanulmány függelékében.

A hatás esetében ugyanakkor nem csak a FIVÉSZ-re vonatkozóan tehetjük fel a kérdést, hanem annak vezetőjére, Gereben Ferencre nézve is. Nélküle szinte biztosan nem lett volna a FIVÉSZ az, ami lett. – Azokban az időszakokban is, amikor egy-egy előadás csak néhány hallgatót vonzott, az átmeneti csüggedés óráit sikerült végül legyőznie. Lankadatlan kitartása, önzetlen odaadása, a tagok iránti figyelme és segítőkészsége révén nem csupán egy tudományos műhelyt hozott létre, hanem egyedülálló szakmai közösséget alkotott.

A FIVÉSZ korszakváltás előtt áll. 2012 decemberében, a félévzáró alkalmon Gereben Ferenc – betöltvén 70. életévét – átadta a műhely vezetését ifjú kollégájának, Papszt Miklós szociológusnak. Nagyon fog hiányozni, de reméljük, vendégként, előadóként még viszontlátjuk. Ahogyan azt is reméljük, hogy a FIVÉSZ által teremtett maradandó értékek követendő példaként állnak a jövő FIVÉSZ-esei előtt is.

FÜGGELÉK

A FIVÉSZ-es előadások 2006 után⁹ megjelent publikációi (a társszerzős¹⁰ közleményekkel együtt)

- BABOS JÁNOS (2009) A zágrábi magyarok nemzeti és vallási azonosságadata. In: *Vallásosság és kultúra*. A Fialat Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete. (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 141–172.
- BARTAL ANNA MÁRIA – SARÓDY ZITA (2010) Körtkép – Az önkéntesség helyzete és szerepe az Európai Unió egyes tagállamaiban az önkéntes-motivációs kutatások tükrében. *Civil Szemle*, 2. sz. 22–41.
- BARTL ÁGNES (2010) Sikeres cigányok vizsgálata Esztergomban és térségében *Embertárs*, (8. évf.) 3. sz. 273–289.
- BARTL ÁGNES (2011) Sikeres cigányok Esztergomban és térségében. In: *Asszimiláció, integráció, szegregáció: párhuzamos értelmezések és modellek a kisebbségkutatásban*. (Szerk.: Bárdi Nándor és Tóth Ágnes) Budapest, Argumentum Kiadó, 95–114.
- BODACZ-NAGY ZSUZSA (2009) Identitásváltozás és megtérés a Jehova tanúinál Erdélyben. *Valóság*, (52.évf.) 9. sz. 88–101.
- BÓNÉ VERONIKA (2009): A „Regnum Marianum” katolikus (felnőtt) közösség vallási, nemzeti és kulturális identitása. In: *Vallásosság és kultúra*. A Fialat Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete. (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 97–120.
- BOZSONYI KÁROLY – DARÓCZI GERGELY (2010) A normaszegéssel kapcsolatos állítások polarizációja, homogenitása és azok időbeli dinamikája. In: *Mit értékelnek a magyarok? Az Európai Értékrend Vizsgálat 2008. évi magyar eredményei*. (Szerk.: Rosta Gergely, Tomka Miklós) Bp., Ocipe Magyarország, Faludi Ferenc Akadémia, 377–400.
- BÖGRE ZSUZSANNA (2007) Szempontok a megtérés és az identitás viszonyának tanulmányozásához. (Esettanulmány a Hit Gyülekezetének tagjai körében készült élettörténetek alapján.) In: *Úton... Tanulmányok Tomka Miklós tiszteletére*. (Szerk.: Hegedűs Rita, Révay Edit) Szeged, Szegedi Tudományegyetem BTK Vallástudományi Tanszék, 221–234.
- BÖGRE ZSUZSANNA (2009) „Ruhát cseréltek, de szívet nem...” Szerzetesnők identitása 1950 előtt és

- után. In: Vallásosság és kultúra. A Fiatall Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete. (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 321–336.
- CSANÁDY MÁRTON – KMETTY ZOLTÁN – KUCSERA TAMÁS GERGELY – SZEMÉLYI LÁSZLÓ – TARJÁN GERGELY (2008) A magyar képzett migráció a rendszerváltás óta. *Magyar Tudomány*, 5. sz. 603–616.
- CSANÁDY MÁRTON – SZEMÉLYI LÁSZLÓ (2006) Brain drain. Középkép a diplomás magyarokról. *Századvég*, (41) 3. sz. 79–122.
- CSILLÉRY EDIT (2006) Közalkalmazottak és köztisztviselők Észak-Erdélyben a második bécsi döntést követően. *Limes*, (18. évf.) 2. sz. 73–92.
- CSILLÉRY EDIT – LÖW ANDRÁS – BABOS JÁNOS (2008) Gyermekes egymás elleni agressziója az iskolában. Kutatási beszámoló. In: *Ami rejtve van s ami látható. Tanulmányok Gereben Ferenc 65. születésnapjára.* (Szerk.: Császár Melinda, Rosta Gergely) Budapest–Piliscsaba, Loisir K., 115–130.
- DITZENDY ORSOLYA (2010) A drávaszögi magyarság identitása I. II. III.. Horvátországi Magyarság, 8. sz., 25–49.; 9. sz. 16–31.; 10. sz. 10–27.
- DITZENDY ORSOLYA (2011): Horvátországi magyar egyetemisták identitása (A Drávaszögben, illetve Magyarországon készített interjúk alapján). *Aracs*, (11. évf.) 1. sz. 105–118.
- ÉHMANN GÁBORNÉ HAVAS MÁRIA (2009) Olvasási szokások és értékrend a székelyföldi Zetelakán. In: *Vallásosság és kultúra. A Fiatall Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete.* (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 173–190.
- ÉHMANN GÁBORNÉ HAVAS MÁRIA (2008) Zetelaka művelődésszociológiai vizsgálata. In: *Ami rejtve van s ami látható. Tanulmányok Gereben Ferenc 65. születésnapjára.* (Szerk.: Császár Melinda, Rosta Gergely) Budapest–Piliscsaba, Loisir K., 147–166.
- FÖLDVÁRI MÓNICA (2009) Vallásosság és értékrend együttjárása a magyar társadalom generációiban. In: *Vallásosság és kultúra. A Fiatall Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete.* (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 11–34.
- GEREBEN FERENC (2009) Olvasási-művelődési szokások és a vallásosság. In: *Vallásosság és kultúra. A Fiatall Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete.* (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 73–96.
- GEREBEN FERENC (2012) Hagyományos és/vagy digitális olvasás? Egy interjú vizsgálat eredményeiből. *Könyvtári Figyelő*, (22. évf.) 3. sz. 503–523.
- GEREBEN FERENC (2012) Változatos vallási életutak – interjúk tükrében. In: *Vallás a keresztény társadalom után. Tanulmányok Tomka Miklós emlékére.* (Szerk.: Földvári Mónica – Nagy Gábor Dániel) Szeged, Belvedere Meridionale, 111–136.
- GÖRGÖY RITA (2009) Vallási és kulturális beállítódás – interjúk tükrében. In: *Vallásosság és kultúra. A Fiatall Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete.* (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 121–137.
- GÖRGÖY RITA (2010) Az anyai szerep ambivalenciája. Kisgyermekes édesanyák vallomási problémáikról, lelki egészségükről. *Embertárs*, (8. évf.) 4. sz. 294–317.
- GULYÁS ATTILA (2010) „Tulajdonképpen két csoport közé szorulva élünk...” (Interjú egy roma egyetemi hallgatóval). *Valóság*, (53. évf.) 5. sz. 73–81.
- HÁMORI ÁDÁM (2008) Református fiatalok értékvilága és közéleti attitűdjei. *Kommentár*, 1. sz. 31–42.
- HÁMORI ÁDÁM – ROSTA GERGELY (2011) Vallás és ifjúság. In: *Arctalan(?) nemzedék. Ifjúság 2000–2010.* (Szerk.: Bauer Béla, Szabó Andrea) Budapest, Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, 249–262.
- ISTENES MÓNICA – PÉCELI MELINDA (2010) Tankötelezettségi korhatárok nemzetközi összehasonlításban. *Iskolakultúra*, (20. évf.) 4. sz. 3–22.
- JELENI GÁBOR – KMETTY ZOLTÁN – TÓTH ZSOLT (2010): Értékek és preferenciák. In: *Mit értékelnek a magyarok? Az Európai Értékrend Vizsgálat 2008. évi magyar eredményei.* (Szerk.: Rosta Gergely, Tomka Miklós) Bp., Ocipe Magyarország, Faludi Ferenc Akadémia, 313–346.
- KAMARÁS ISTVÁN (2009) Vallásosság, életstílus, kultúra. In: *Vallásosság és kultúra. A Fiatall Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete.* (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 353–379.
- KARCZAGI ALEXANDRA – KLAUSZ BORISKA (2009) Vallásosság Zetelakán. Egy székely falu vallási élete az ezredfordulón. In: *Vallásosság és kultúra. A Fiatall Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete.* (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 191–211.
- KELLER TAMÁS (2009) Magyarország helye a világ értékterképén. Bp., *TÁRKI* 31.
- KERN ISTVÁN (2009) Katolikus egyetemalapítási kísérletek Magyarországon 1867–1918. In:

- Vallásosság és kultúra.* A Fiatall Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete. (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 215–248.
- KMETTY ZOLTÁN (2010) Normativitás, lokalitás, institucionalizmus. In: *Mit értékelnek a magyarok? Az Európai Értékrend Vizsgálat 2008. évi magyar eredményei.* (Szerk.: Rosta Gergely, Tomka Miklós) Bp., Ocipe Magyarország, Faludi Ferenc Akadémia, 347–377.
- LUKÁCS ÁGNES (2008) A vallásosság szerepe a cigányság integrálásában. *Kapu*, 6–7. sz. 147–151.
- LUKÁCS ÁGNES (2011) Roma értelmiségiek identitása. *Valóság*, (54. évf.) 10. sz. 79–95.
- MORAUSZKI ANDRÁS – PORUBSZKY ZOLTÁN (2009) A törzsvendég és a többiek. Az Illyés Közalapítvány szerepe a szlovákiai magyar kulturális intézmények támogatásában, 1996–2006. In: *Kötél Emőke – Szarka László (szerk.): Határhelyzetek II.: Kultúra – oktatás – nyelv – politika.* Budapest: Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium.
- MÚDRICZA FERENC (2010) A halál viselete – halálfélelem és társadalmi deviancia. *Valóság*, (53. évf.) 10. sz. 55–82.
- NAGY ATTILA (2009) Vallás és olvasás. Pillanatfelvétel 2005-ből. In: *Vallásosság és kultúra.* A Fiatall Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete. (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 55–72.
- PÉCELI MELINDA – LUKÁCS ÁGNES (2009) A vallás szerepe a cigányság integrációjában. *Embertárs*, (7. évf.) 3. sz. 262–284.
- PREHODA ANNA (2011) A női emlékezet és a trauma – A devecei vörösiszap-katasztrófa szociológiai vizsgálatának egy lehetősége. *Embertárs*, (9. évf.) 3. sz. 258–265.
- PUSZTAI, GABRIELLA (2011) Schools and Communities of Norm-awareness. *Religions* 2011/2. 372–388.
- PUSZTAI GABRIELLA (2011) Vallásosság és pedagógiai ideológiák. *Educatio*, (19. évf.) 1. sz. 48–61.
- PUSZTAI GABRIELLA (2011) *A láthatatlan kéztől a baráti kezekig. Hallgatói értelmező közösségek a felsőoktatásban.* Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó.
- PUSZTAI GABRIELLA (2012) Hallgatói vallásosság és felsőoktatási beágyazottság. In: *Vallás a keresztyény társadalom után.* Tanulmányok Tomka Miklós emlékére. (Szerk.: Földvári Mónika, Nagy Gábor Dániel) Szeged, Belvedere Meridionale, 229–253.
- RAJKI ZOLTÁN – SZIGETI JENŐ (2012) *Szabadegyházak története Magyarországon 1989-ig.* Bp., Gondolat Kiadó.
- RÉBAY MAGDOLNA (2006) A „Baár–Madas Református Leánynevelőintézet” története (1907–1952). In: *Reformátusok Budapesten.* Tanulmányok a magyar főváros reformátusságáról, II. kötet. (Szerk.: Kósa László) Bp., Argumentum Kiadó – ELTE BTK Művelődéstörténeti Tanszék, 841–871.
- RÉBAY MAGDOLNA (2006) A Budapesti Református Gimnázium története (1859–1952). In: *Reformátusok Budapesten.* Tanulmányok a magyar főváros reformátusságáról. II. kötet. (Szerk.: Kósa László) Bp., Argumentum Kiadó – ELTE BTK Művelődéstörténeti Tanszék, 805–840.
- RÉBAY MAGDOLNA (2006) A Julianna Református Elemi (Általános) Iskola története (1926–1948). In: *Reformátusok Budapesten.* Tanulmányok a magyar főváros reformátusságáról. II. kötet. (Szerk.: Kósa László) Bp. Argumentum Kiadó – ELTE BTK Művelődéstörténeti Tanszék, 873–894.
- RÉBAY MAGDOLNA (2009) Leány-középiskolák jogi szabályozása 1895–1945. In: *Vallásosság és kultúra.* A Fiatall Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete. (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 249–282.
- RÉBAY MAGDOLNA (2011) *Református közoktatás a fővárosban a kezdetektől 1952-ig.* Kitekintéssel az illetékes egyházmegyék és a Dunamelléki Református Egyházkerület közoktatási politikájára. Debrecen, Csokonai Könyvkiadó.
- RÉVAY EDIT (2009) Felekezeti oktatásügy és a média a rendszerváltozás után. In: *Vallásosság és kultúra.* A Fiatall Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete. (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 303–317.
- ROSTA GERGELY (2007) A magyarországi vallási változás életkori aspektusai. In: *Úton... Tanulmányok Tomka Miklós tiszteletére.* (Szerk.: Hegedűs Rita, Révay Edit) Szeged, Szegedi Tudományegyetem BTK Vallástudományi Tanszék, 297–309.
- ROSTA GERGELY (2009) Ifjúság, vallás, kultúra. In: *Vallásosság és kultúra.* A Fiatall Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete. (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 35–54.
- ROSTA GERGELY (2010) Vallásosság és politikai attitűdök az Európai Értékrend Vizsgálatban. In: *Mit értékelnek a magyarok? Az Európai Értékrend Vizsgálat 2008. évi magyar eredményei.* (Szerk.: Rosta Gergely, Tomka Miklós) Bp., Ocipe Magyarország, Faludi Ferenc Akadémia, 427–449.
- SARÓDY ZITA (2009) A helyi oktatás és a pedagógus szerepe a falusi társadalomban (összefoglalás). In: *A tardi helyzet 2008-ban.* (Szerk.: Bartal Anna Mária) Piliscsaba, Szocháló Társadalomtudomány Online, <http://szochalo.hu/cikkek/3928>

- SZALAY-HODOVÁN ANNA (2012) „Szlovák a házastársam” Pozsony környéki magyarok vegyes házassága élettörténetek tükrében. *Valóság*, (55. évf.) 2012/8. sz. 16–30.
- SZEMÉLYI LÁSZLÓ (2010) Elvek és közügyek iránti érdeklődés. In: *Mit értékelnek a magyarok? Az Európai Értékrend Vizsgálat 2008. évi magyar eredményei.* (Szerk.: Rosta Gergely, Tomka Miklós) Bp. Ocipe Magyarország, Faludi Ferenc Akadémia, 205–224.
- SZEMÉLYI, LÁSZLÓ – CSANÁDY, MÁRTON (2011) Some Sociological Aspects of Skilled Migration from Hungary. In: *Acta Universitatis Sapientiae, Social Analyses*, 1. 2011/1. 27–46.
- SZIKLAI ISTVÁN (2009) Magyarországi keresztény felekezetek különbözőségei és azonosságai. In: *Vallásosság és kultúra. A Fiatal Vallás- és Értékszociológusok Körének tanulmánykötete.* (Szerk.: Gereben Ferenc) Bp., Faludi Ferenc Akadémia, 337–352.
- TOMKA MIKLÓS (2010) Vallási helyzetkép – 2009. In: *Mit értékelnek a magyarok? Az Európai Értékrend Vizsgálat 2008. évi magyar eredményei.* (Szerk.: Rosta Gergely, Tomka Miklós) Bp., Ocipe Magyarország, Faludi Ferenc Akadémia, 401–426.
- TÖRÖK BALÁZS – MAYER JÓZSEF – SZEKSZÁRDI JÚLIA (2011) Az iskolák belső világa; in: *Jelentés a közoktatásról – 2010.* OIF.
- TÖRÖK PÉTER – MARTOS TAMÁS – HORVÁTH-SZABÓ KATALIN (2010) Család, házasság és párkapcsolatok az értékek és elégedettség fényében. In: *Mit értékelnek a magyarok? Az Európai Értékrend Vizsgálat 2008. évi magyar eredményei.* (Szerk.: Rosta Gergely, Tomka Miklós) Bp., Ocipe Magyarország, Faludi Ferenc Akadémia, 53–79.
- VÉPY-SCHLEMMER ÉVA (2008) Gyermekek egymás közötti agressziója az iskolában. Hazai tanulmányok bemutatása. In: *Ami rejtve van s ami látható.* Tanulmányok Gereben Ferenc 65. születésnapjára. (Szerk.: Császár Melinda, Rosta Gergely) Budapest–Piliscsaba, Loisir K., 489–502.
- VÉPY-SCHLEMMER, ÉVA (2009) Citizens Jury on education and unemployment. In: *Deliberative Methods in Local Society Research.* (Ed.: György Lengyel) Bp., 175–187.

JEGYZETEK

- 1 A tanulmány a Magyar Szociológiai Társaság Vallászociológiai Szekciójának „Jubilánsaink tiszteletére” címmel szervezett konferenciáján 2012. október 29-én elhangzott előadás írott változata.
- 2 Ezúton fejezzük ki köszönetünket Szigeti Szabolcsnak és Medve Helgának, akik az adatbázist rendelkezésünkre bocsátották, továbbá Gereben Ferenc tanár úrnak, aki saját adatai alapján kiegészítette, korrigálta azt.
- 3 Az ehhez a körhöz tartozó fiatalok mind Tomka Miklós doktoranduszai voltak (Hegedűs Rita, Révay Edit, Bögre Zsuzsa, Földvári Mónika, Rosta Gergely, Török Péter). Tomka Miklós támogatta a kezdeményezést, maga pedig a FIVÉSZ első meghívott – azaz nem tag – előadója is volt.
- 4 Bögre Zsuzsa nemcsak szakdolgozatos hallgatóit küldte a FIVÉSZ-be, hanem maga is vizsgázó látogatója és előadója volt a különböző rendezvényeknek.
- 5 Ide tartozik az a kisebb félreértés, hogy a kör kezdeményező alapítója, Szigeti Szabolcs sokáig azon a véleményen volt, hogy a FIVÉSZ-ben az „I” betű az ifjúságzociológiára utal, és nem a résztvevők életkorára. Az ifjúság, mint téma amúgy valóban kiemelt helyen volt a FIVÉSZ első idejében, konferencia és tanulmányi hétvége is volt erről, valamint tanulmánykötet is megjelent a FIVÉSZ-es szerzők tanulmányaival.
- 6 A kezdeti években a FIVÉSZ-tagok jelentős része – a szociológián kívül – történelem szakos is volt, a későbbiekben, az egyszakos szociológusképzés bevezetésével ez a jellegzetesség megszűnt.
- 7 Ezek számottevő része kisebbségekkel kapcsolatosan merült fel, és bár ez a kimutatásokból nem derül ki konkrétan, hangsúlyos témakörnek számított a határon túli magyarság (identitása, vallásossága, olvasáskultúrája stb.), valamint a cigányság (vallásossága, integrációs lehetőségei, stb.).
- 8 Nem számítva a 2000. március 24–26-án FIVÉSZ-esek számára megrendezett zártkörű dobogókői „próbakonferenciát”, amelyen 15 fő vett részt.
- 9 Ilyen típusú publikációk 2006 előtt is szép számmal láttak napvilágot, de módszeresen nem regisztrálták őket. (A lista egyébként valószínűleg 2006 után sem maradéktalanul teljes.)
- 10 A FIVÉSZ alkalmain elhangzott előadások előadóit félkövér betűtípussal emeltük ki. Társzszerzők esetén előfordult, hogy a szerzők közül nem mindegyik szerepelt előadóként. A szerzők előadásuk idején – néhány kivételtől eltekintve – egyetemi hallgatók és friss-diplomások, esetleg doktoranduszok voltak.